

ВИХОВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОДНОЛІТКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 37.01

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.285890>

Людмила Врочинська, кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

Надія Кравець, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Людмила Лук'яник, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методик початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного університету

ВИХОВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОДНОЛІТКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто сутність виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності; встановлено, що у закладах дошкільної освіти з цією метою використовують різні методи, охарактеризовано види ігор, що сприяють розвитку цієї риси. Розкрито особливу роль ігор-модельовання у вихованні доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку. Визначено, що доброзичливість сформована в старшому дошкільному віці, є рисою, що здатна впливати на взаємодію дітей у молодшому шкільному віці.

Ключові слова: виховання; ігрова діяльність; діти молодшого шкільного віку; доброзичливе ставлення; дошкільного віку; ігри; однолітки; розвиток; старший дошкільний вік.

Рис. 1. Табл. 1. Літ. 12.

Liudmyla Vrochynska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Dean of the Faculty of Preschool and Primary Education, History and Arts,
Kremenets Taras Shevchenko Regional Academy of Humanities and Pedagogy
Nadia Kravets, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the
Theory and Methods of Preschool and Special Education Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Liudmyla Lukianyuk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the
Theory and Methods of Primary Education Department,
Rivne State Humanities University

EDUCATION OF BENEVOLENT ATTITUDE TOWARDS PEERS IN CHILDREN OF OLDER PRESCHOOL AGE IN THE PROCESS OF GAME ACTIVITIES

The article examines the essence of fostering a benevolent attitude towards peers in children of older preschool age in the process of playing. It has been established that preschool education institutions use various methods of forming kindness in children of older preschool age. The types of games that contribute to the development of kindness in a child of older preschool age are characterized. The special role of modeling games in fostering a friendly attitude towards peers in children of older preschool age is revealed.

It was determined that in the younger preschool age and the middle preschool age, the development of the education of benevolent attitude towards peers in children of older preschool age begins. The main processes of the development of benevolence in these age ranges have been established. The essence of the education of benevolence in older preschool age and the age-pedagogical peculiarities of the formation of this process at the age of 5–7 years are revealed. It was determined that benevolence is formed in the older preschool age; it is a trait that can influence the interaction of children in the younger school age.

Such methods of fostering a benevolent attitude towards peers in children of older preschool age are characterized as training, example, verbal-visual, organization of joint activities. The importance of each method is revealed. The place of the organization of joint activities in the formation of a benevolent attitude with the help of games is determined.

The types of games that contribute to the development of a friendly attitude towards peers in children of older preschool age are described. The essence of such games as didactic, story role-playing, dramatization games, theatrical games, modeling games, business games, and active games is revealed. The most optimal types of games for the development of benevolence have been determined. Modeling games are characterized as a type of game activity that, based on various practical situations, allows the formation of a friendly attitude of older preschoolers towards their peers.

Keywords: education; children of primary school age; friendly attitude; preschool age games; peers; development; older preschool age.

Постановка проблеми. Проблема дослідження зумовлена тим, що питання розвитку доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку є досить актуальним, адже саме старший дошкільний вік є найбільш сприятливим для усвідомленого засвоєння загальнолюдських моральних та етичних цінностей. Відповідно, старший дошкільник все більше комунікує з однолітками, що призводить до формування у нього такої риси, як “доброзичливість”. Це дає підставу говорити про значущість формування доброзичливого ставлення у дошкільному віці.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності досліджували такі вітчизняні дослідники, як Н. Гавриш [1], В. Гнатюк [2], О. Гудименко [3], Т. Пономаренко [4], Л. Скорба [5]. На їхню думку, старший дошкільний вік є найбільш сприятливим періодом для розвитку доброзичливого ставлення у дитини. Зокрема, дослідниця В. Гнатюк у праці “Формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО” наголошує на тому, що цю рису доцільно розвивати за допомогою ігрової діяльності [2, 12].

Мета статті – охарактеризувати виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності. Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

- розкрити особливості виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку;
- описати методи виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку;
- охарактеризувати види ігор, що сприяють розвитку доброзичливості у дитини старшого дошкільного віку;

– проаналізувати важливість використання ігор-моделювання як засобу виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання формування доброзичливості у дітей дошкільного віку на сьогодні є досить актуальним. Це зумовлюється тим, що сучасні діти швидко дорослішають, а в умовах нестабільної політично-економічної ситуації їм складно засвоїти моральні та етичні норми, що призводить до розвитку неповаги й упередженого ставлення до однолітків [2, 11].

У закладах дошкільної освіти формування доброзичливості дітей до однолітків починається із молодшого дошкільного віку, коли вони потрапляють у новий для них колектив, і практичному досвіді засвоюють правила поведінки у групі. Вже у середньому дошкільному віці вони засвоюють за допомогою вихователів основні моральні цінності, які стосуються поваги до інших дітей та розуміння їх ситуації. Однак основна увага вихователів спрямована на дітей старшого дошкільного віку [1, 17].

Уважається, що діти старшого та молодшого шкільного віку найкраще засвоюють основні норми доброзичливого ставлення до однолітків. Це зумовлено тим, що у віці 5–7 років психологічний стан дитини відповідає її можливостям усвідомлювати сутність доброзичливого ставлення до дітей такого ж віку. Крім того, дитина у цьому віці найбільш сприйнятлива до спілкування з однолітками: прагне більше розповісти іншим дітям про себе та поділитися своїми переживаннями [6, 163].

В умовах закладу дошкільної освіти використовуються різні методи виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку. Це продемонстровано на Рис. 1.

Таким чином, важливо зазначити, що з-поміж методів виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку най-

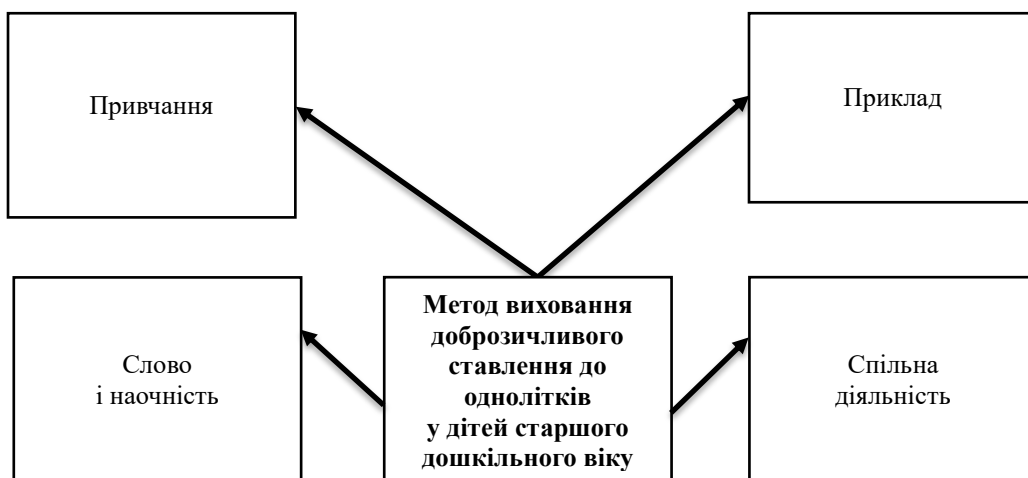

Рис. 1. Методи виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку

**ВИХОВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОДНОЛІТКІВ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

більш доцільними є привчання, приклад, словесно-наочний, спільна діяльність. Метод привчання полягає у тому, що дитину вихователі спонукають до доброзичливого ставлення щодо однолітків, наприклад, за допомогою нагадування. Метод прикладу полягає як у прикладі самих вихователів у ставленні до дітей, так і у розповідях про те, що дорослі доброзичливо ставляться один до одного. Словесно-наочний метод виявляється в обговоренні картинок чи книги, де продемонстровано доброзичливе ставлення [7, 12].

Однак одним з основних методів можна визначити організацію спільної діяльності, оскільки саме тут діти краще засвоюють досвід суспільної поведінки, у них формується ставлення до себе, близьких, однолітків, речей і природи. У такому випадку досить продуктивною визначено ігрову діяльність, перевагами якої є те, що виховання доброзичливості

відбувається на основі засвоєння важливої інформації за допомогою прикладів та практичних ситуацій. Уже під час самих ігор діти усвідомлюють, як правильно поводитися, як спілкуватися з однолітками, реагувати на ту чи ту подію. Як наслідок, дитина не ображається на іншу дитину та не чинить їй зла надалі, а розуміє, що до неї потрібно ставитися доброзичливо, адже це лише гра і не варто жартівливе переносити у реальне. При цьому сформована доброзичливість у старшому дошкільному віці відіграє позитивну роль у становленні дитини у молодшому шкільному віці, де відбувається адаптація до початкової школи, отже, дитина опиняється всередині вже іншої системи [10, 119].

З метою формування у дитини доброзичливості до однолітків доцільно запропонувати такі види ігор, що продемонстровано у таблиці 1.

Водночас, варто зазначити, що у сучасних реаліях

Таблиця 1

Види ігор, що сприяють розвитку доброзичливості у дитини старшого дошкільного віку

№ п/п	Види ігор	Характеристика виду гри
1	Дидактичні	Дидактичні ігри передбачають моделювання певної ситуації та дослідження чогось. Для гри дитина повинна контактувати з однолітками, що сприяє розвитку доброзичливого ставлення [12, 15].
2	Сюжетно-рольові	Сюжетно-рольові ігри передбачають ігрову діяльність за певним задумом. Їхнє застосування передбачає співпрацю дитини з однолітками, що сприяє розвитку доброзичливості [11, 403].
3	Ігри-драматизації	У іграх-драматизаціях дитина зображує героя певного літературного твору. Відповідно, на прикладі персонажа вчиться доброзичливості [3, 11].
4	Театралізовані ігри	Театралізовані ігри є постановками за мотивами казок та літературними творами. Дитина тут на основі сюжету вчиться бути доброзичливою [4, 12].
5	Ігри-моделювання	Ігри-моделювання передбачають відтворення потенційно можливих ситуацій. Тож дитина вчиться доброзичливості на основі уявної ситуації щодо того як правильно ставитися до інших дітей [8, 28].
6	Ділові ігри	Ділові ігри передбачають відтворення певної професійної ситуації. Під час цих ігор дитина вчиться взаємодіяти з іншими [2, 13].
7	Активні ігри	Активні ігри передбачають постійну рухову діяльність. Під час них дитина на прикладі реальних ситуацій вчиться бути доброзичливою [5, 28].

найбільш позитивно на формування доброзичливості впливають саме ділові та театралізовані ігри, а також ігри-драматизації та сюжетно-рольові. Продуктивними є також ігри-моделювання, адже вони реально відображають можливі проблеми через відсутність сформованого доброзичливого ставлення дитини до однолітків у майбутньому. Ігри-моделювання мають набір різних ситуацій. Ситуаційну модель формування емпатії – доброзичливого, позитивного ставлення до однолітків та інших людей, створюють ситуації, спрямовані на констатацію і розпізнавання емоційних станів і переживань [9, 3].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження підтверджує думку, що іг-

рова діяльність значно впливає на розвиток у дітей старшого дошкільного віку доброзичливого ставлення до однолітків. Зокрема, дитина приймає норми поведінки та приклади дорослих, а також набуває практичного досвіду, легко засвоюючи набуті знання. Водночас з-поміж методів виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку визначено привчання, приклад, словесно-наочний, організацію спільної діяльності. Також доцільно зазначити, що видами ігор, які найбільш сприяють розвитку доброзичливості у дитини старшого дошкільного віку, є дидактичні, сюжетно-рольові, ігри-драматизації, ігри-моделювання, ділові ігри, активні ігри. Особливу роль відведено іграм-моделювання, які відповідають сучасним реаліям.

ВИХОВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОДНОЛІТКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Перспективу дослідження вбачаємо у проблемах впливу на виховання доброзичливості в дітей старшого дошкільного віку інформаційно-комунікаційних технологій і театрално-ігрової діяльності у закладах дошкільної освіти. При цьому доцільно здійснити порівняльний аналіз розвитку означеного питання на базі кількох закладів дошкільних закладів України. Також важливо дослідити наступність у розвитку доброзичливості у старшому дошкільному віці під час переходу до молодшого шкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н. Розумне виховання сучасних дошкільнят : методичний посібник. Київ : Видавничий дім "Слово", 2015. 176 с.
2. Гнатюк В. Формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО. Херсон : Херсонський державний педагогічний університет, 2020. 52 с.
3. Гудименко О. Виховання у дітей старшого дошкільного віку чуйного ставлення до однолітків засобами художньої літератури. Ніжин : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2020. 108 с.
4. Коваль А. Особливості соціалізації дітей старшого дошкільного віку засобами творчих ігор. Ніжин : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2020. 121 с.
5. Копанич М. Ранкове коло – заряд позитиву на весь день. *Дошкільне виховання*. 2018. № 11. С. 28–29.
6. Охріменко Л. Розвиток soft skills як складова фахової підготовки майбутніх вчителів початкових класів. *Молодь і ринок*. 2023. Вип. 3. С. 162–165.
7. Піроженко Т. Сучасні діти – відображення цінностей дорослого світу. Київ – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 120 с.
8. Піроженко Т. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі. Київ : Видавничий Дім "Слово", 2016. 248 с.
9. Поніманська Т. Гуманізація освіти – ознака її якості. *Дошкільне виховання*. 2016. № 9. С. 2–5.
10. Пономаренко Т. Формування доброзичливого відношення до однолітків у дітей молодшого шкільного віку. *Міжнародні Чертанівські психолого-педагогічні читання*. 2020. Вип. 1. С. 118–125.
11. Скорба Л. Проблема формування у дітей старшого дошкільного віку доброзичливого ставлення до однолітків засобами казок В.О. Сухомлинського. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 9. С. 402–406.
12. Смоляно Ю. Розвиток soft skills у дітей старшого дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. Вип. 6. С. 15–21.

REFERENCES

1. Havrysh, N. (2015). Rozumne vykhovannya suchasnykh doshkilnyat [Smart education of modern preschoolers]. *Methodical manual*. Kyiv, 176 p. [in Ukrainian].
2. Hnatyuk, V. (2020). Formuvannya dobrozychlyvosti u ditey starshoho doshkilnoho viku v umovakh ZDO [The formation of benevolence in children of older preschool age in the conditions of ZDO]. Kherson, 52 p. [in Ukrainian].
3. Gudymenko, O. (2020). Vykhovannya u ditey starshoho doshkilnoho viku chuynoho stavlennya do odnolitkiv zasobamy khudozhnoyi literatury [Education of children of older preschool age sensitive attitude to peers by means of fiction]. Nizhyn, 108 p. [in Ukrainian].
4. Koval, A. (2020). Osoblyvosti sotsializatsiyi ditey starshoho doshkilnoho viku zasobamy tvorchykh ihor [Peculiarities of socialization of children of older preschool age by means of creative games]. Nizhyn, 121 p. [in Ukrainian].
5. Kopanych, M. (2018). Rankove kolo – zaryad pozytyvu na ves den [Morning circle – charge of positivity for the whole day]. *Preschool education*, No. 11, p. 28–29. [in Ukrainian].
6. Okhrimenko, L. (2023). Rozvytok soft skills yak skladova fakhovoyi pidgotovky maybutnikh vchyteliv pochatkovykh klasiv [Development of soft skills as a component of professional training of future primary school teachers]. *Youth and the market*, issue 3, pp. 162–165. [in Ukrainian].
7. Pirozhchenko, T. (2014). Suchasni dity – vidobrazhennya tsinnostey dorosloho svitu [Modern children – a reflection of the values of the adult world]. Kyiv – Kirovograd, 120 p. [in Ukrainian].
8. Pirozhchenko, T. (2016). Tsinnisni oriyentatsiyi dytyny u dorosloму sviti [Value orientations of a child in the adult world]. Kyiv, 248 p. [in Ukrainian].
9. Ponimanska, T. (2016). Humanizatsiya osvity – oznaka yiyi yakosti [Humanization of education is a sign of its quality]. *Preschool education*, No. 9, pp. 2–5. [in Ukrainian].
10. Ponomarenko, T. (2020). Formuvannya dobrozychlyvoho vidnoshennya do odnolitkiv u ditey molodshoho shkilnoho viku [Formation of a benevolent attitude towards peers in children of primary school age]. *International Chelpaniv psychological and pedagogical readings*, issue 1, pp. 118–125. [in Ukrainian].
11. Skorba, L. (2019). Problema formuvannya u ditey starshoho doshkilnoho viku dobrozychlyvoho stavlennya do odnolitkiv zasobamy kazok V.O. Sukhomlynskoho [The problem of forming a benevolent attitude towards peers in children of older preschool age by means of V.O. Sukhomlynskyi's fairy tales]. *A young scientist*, issue 9, pp. 402–406. [in Ukrainian].
12. Smolyanko, Yu. (2021). Rozvytok soft skills u ditey starshoho doshkilnoho viku [Development of soft skills in older preschool children]. *Acta Paedagogica Volynienses*, issue 6, pp. 15–21. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 02.08.2023

"Добру науку приймай, хоч її від простого чуєш; злої ж на ум не бери, хоч би й святий говорив".

Іван Франко
український поет, прозаїк

